

16.V.1887.

num. II ir 12

LETUWISZKASIS

BALSAS

redomas Jono Szlupo,

iszeina trissyk ant mėnesio; kasztuoja ant metu 2 dorėlu, o Auropoje (du ir
pusę dor. Atskiras numeris 7 centai. Už coli apgarsinimu ant metu 10 dor.

o wieną syki garsinant 20 centu už kožną eilę.

Entered at the Post Office at New York as second class matter.

TRECZIAS

METAS.

NEW YORK.

Adresas Rėdystės: Jonas Szlupas, 197 Orchard st., New York.

MAX REESE

21 S. Main St. SHENANDOAH Pa.

pardavējas likieru ir cigaru, yra podraug
wisatiniu AGENTU dēl wisu garļaiwu Hamburgo, Brēmos ir Antwerpen
iurczia piningus i wisas dalis Rusijos, Wingrijos, Lenkijos ir Lietuwas u
igiausiajā prekijā. Nēkas czia nebus prigautas. Gywenu pagal bankā.

ITURIS II, 12 NUM. L. BALSO.

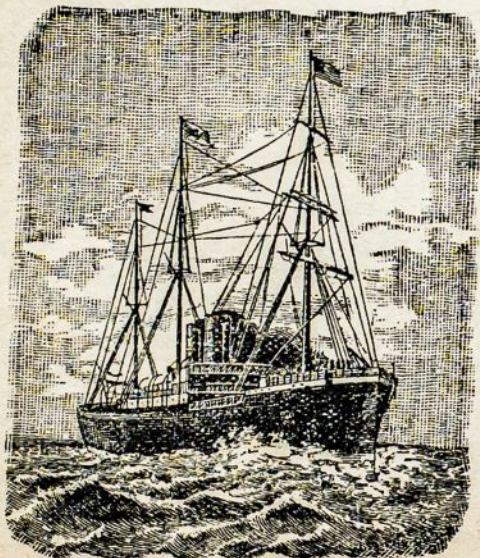
Szernas. Tėwyniszki balsai, ĩ. 139. P. Lutas. Szvedu ukininku mok
slyncziuos, ĩ. 142. A. B. Szpokas. Ant pilka!nio nakwynė, (pabaiga], ĩ
146. Bks. I darbininkus, ĩ. 147. A. isz B. Jonas Juskewycziuos (pa
baiga], ĩ. 149. Gamtos mokslai ir draugija, ĩ. 151. Gromatos ir kitos
žinios, ĩ. 154.

Užmokėjo už L. Balsą: Smakauskas \$ I, Wyszniauckas \$ 5, A. Stany
nas \$ 0.50, Utmana \$ 0.50, S. Maczinskas \$ 1, M. 2 rbl., Grinius 1 rbl.
Sztrimas \$ 2, M. Reese \$ 2.50, A. Owens \$ 2.50, Stasiulis \$ 1, A. Kripp \$ 1.

Bro!ams, kurie biblijas ir kitokias kningas užstelawo, praneszu, kad
weikei jos pareis, kadagi isz Prusijos tam tikras atsakas jau atėjo; turėkite
dar kiek kantrumo. Biblijos bus pilnos, nors tokias szendien gauti jau nėra
lengwu.

Rėdystė.

Rėdystė L. Balso surinko kolektos \$ 7.66 pagalban iszeiwės Kazlaskė-
nės, kuri tapė iszsiusta i Czikago. Gelbėjusiems acziui! Rėdystė.

REDYSTE L. BALSO

pardawinėja szifkartes, maino ir
siunczia piningus i Auropā ir tt.
Žinote, bro!ai, kad swetimi žmonės
tankiai apgawna musu wiengen-
czius; dėlto mės dabar dēl gero
sawo wiengimincziu isitaisėme
AGENTURA, ir tikiamėsi, kad
lietuwininkai reikaluose kelonēs in
Auropā ar isz Auropos i Amerikā ar
reikaluose siuntimo piningu kreip-
siesi prie musu, kurie teisiausiai ir
pigiausiai tuos dalykus parupinsi-
me. Dėlto, bro!ai, neužmirškite
prilaikyti rėdystę L. Balso ir tame.

Jonas Szlupas,
197 Orchard st., near Houston,
NEW YORK.

TEWYNISZKI BALSAM.

III.

Twirtybe musu tautiszku jausmu.

Tauty. tē wisokiu swēto gaiwaļu ir tautu rymo ant eilu per amžius insiweisusiu paprocziū. I tuos paproczius reikia kelti: budą, tikėjimą, kalbą, pažinti ir meilę pereituwės, irėdnes, tiesas papratimu, szwentes atminimu; ūorns, supratimą sawo skirtingumo ir tt. Wisi tie paproczei drauge suimti wadinasi tradicija, puđwimu. Musu raszėjai tautystę paremia tiktai ant individualiszko ir kalbiszko padėjimo, nors be meilės tradicijos nėra ir didelės meilės kalbos, kaip tai szendien mums rodo dangel lietuwau, nors kalbancziū lietuwiszka, bet prisiraszan cziū i tautas tu walstiju, kuriose gywena, mainancziū ir sawo kalbą be gaulisezio ant swetimos, pagal reikalą naudos. Iszėmus kalbą, kitokiu tialiciju, ant kuriu kitu twirtai stowi tautystė, mės bewek nesuprantame ar jas užmirszome ir likusias nėkiname patys. Be wienokiu tradiciju nėra tarp musu ir supratimo tautiszkos wienybės. Prusose lietuwe i sawo paproczeis bewek jau yra wokiecezis kalbanczeis szaip - trij lietuwiszku, jie taip tinka prie lietuwin kituose krasztuose esancziū kaip wallonai Belgijos prie prancuzu: turi wieną kalbą, bet nesiskaito už wieną tautą, nės užmirszo senowės wienokias tradicijas, priēmė szendien no kajunų skirtingas. Nedang arcziaus stowi žiamaiczei prie lietuwin Suwałku rėdybos. Be wienokiu tradiciju ir be artinimosi warpucziū ir smilgomis žela dirwa musu tautiszkos wienybės. Prusu lietuwin seniaus istorija no brolu atskyre, bet Suwałku rėdyba atskiri'a ad ministratieszka tiktai sziamė amžiuje; bet jau sawo nenadingą peczėti paspėjo padėti ant gwenimo waku wienos motynos Lietuvos. Negalima yra užlaikyti bėgimą istorijos: kas stojosi, to jau sugražinti negalima. Skirtingumo dwasės ir jausmū tarp pacziū lietuwin netiek istorija yra kalta, kiek indifferentizmas ju pacziū: kaip tarp gywenancziū tolesnė apigardose nėra wienokiu jausmū, nėra ir wienoku tautiszku jieszkiniu ir eilėse gywenancziū toje pat apigardoje. Kitokie norai, kitokie jausmai, kitokie jieszkinėi, paproczei senesniu, kitokie wėlei jaunu; kitokie jau nėra raszyti mokancziū, kitokie wėlei pusintelligencijos, kuri pusę gimnazijos pabaigė; swetima jiems yra apikanta pažwaļu wienos ar kitos isz tu dalu tautos. Nėra tarp ju iszmintingos, kartais ir klaidžiu pažwaļu wieno pulkelo, kritikos, bet ažuot tokio kritikiszko taisyimo klaidumo tarpsta tarp musu kolojimas netaip žiurincziū, netaip suprantancziū. Tokiu dalyku wietoje artinimosi ir taikinimosi tolinasi wieni no kitu patys lietuwei; wietoje wienybės gywenime tautos sėjasi ir auga naminė neužkanta, wieni ant kitu wietoje bioliszkos meilės sznairuoja. Neužkanta tarp tikros intelligencijos, tarp žmoniū tikrai augsztesnio mokslo ir iszminties nėra galima, nės tokiems wisada iszmintis parodys wisą nenaudą einanczią isz neapikantos sawo pacziū eilėse, ji kyla augsztya tarp tautu puolancziū, bet tarp twirtu ir sweiku tautu nekada neapsireiszkia asztriose formose, nės twirtybė ir duoda wienybę, kas prie neužkantos neatsiranda. Łaukinės, bekulturinės tautos sawo prieszininkus, netaip pasielgancziū, ēda; kulturiszkos wėlei tuomi no tu ļaukiniu skiriasi, kad rodo didesnę apikantą kitap gywenantiems ir ju paprocziams Raszty mokantis drauge su rasztu giriasi ir pažinczia keletos žodžiu swetimos kalbos. Nebutu tai nėko pikto, jei jisai drauge su ta pažinczia swetimu žodžiu nenėkintu sawo tėwiszkos kalbos, nežudytu sawo tautiszku jieszkiniu Apie pseudo- arba serganczią intelligenciją, pabaigusią pusę gimnazijos ar ir dwasiszka seminariją, nėra ką

ir pasakoti: tie gatawi iszjuokinėti wiską, ką myli senucei: kalbą tėwu, papro-
 czius; budą ir tt.; newienas isz ju kaip Karakalla gailisi, kad wisi tautiszki
 jausmai nesiranda anų wieno kaklo, kuri wienu mostelėjimu nukirsti galėtu.
 Tarp iszynkusių kalbiszkai tautu dar randame atminimą paprocziu ir paminėji-
 mą pereituwės. Žydai kalbiszkai iszynko, bet užlaikė senowės paproczius, už-
 laikė budą, loszas ir tt., nės tarp ju tradicija gilai szirdyje isipjowusi yra; mės
 dar laikomėsi kalbos, bet tarp musu tie paproczei, tradicija, kaipo zenklas
 musu skirtingos tautystės nyksta, iki neisznyks su wisu; potam jau iszynki-
 mas kalbos bus tiktai dalyku laiko. Kur nėra meilės tradicijos, negali buti
 tikrą meile kalbos. Airei per amžius baisiasiu persekiojimu, prispaudimu ir
 neteisybės, bewaik buwo nužudę kalbą, bet užlaikė wisai tautiszką tradiciją,
 klaniszką organizaciją; nors be kalbos, bet tautystės skirtumą užlaikė; szen-
 dien gryžta ir kalba, potam sugryžsz ir walnybė. Tokias tai nuopelnas, toks
 užmokesnis už kentejimus ir tautiszką meilę airiams tikrai pritinka ir priguli.
 Kožnas isz musu nors isz pasaku žino, kad senowėje musu tautiszkos muzikos
 instrumentas buwo k a n k l ė s, bet idant mės jas galėtumėme pažinti ir pa-
 matyti, reiktu jau nukakti i British Muzeum ar muzėju Krauso ir Paryžiaus
 muzikaliszkos konserwatorijos; dar ir czionai swetimu reikėtu klausti, kaip tą
 mūsu senowės likimą i rankas reikia paimti. Ar rasis kas szendien tarp sle-
 wėnu Illyrijos, Dalmacijos ar Slawonijos, kieno szirdis nesudrebėtu prie garsu
 ju tautiszku g u s l u ? bet lietuwei tikrai bus kurti ant bulso sawo kanklu.
 Kaip sziamė musu tautiszkaime palikime, taip pat ir kitaose nėra apsir iszkimo
 meilės tu likimu, be ko nėra ir meilės autystės. Skaitydami apraszimus se-
 nowės lietuwiu gywenimo per Kraszewski, Jaroszewycziu, Jucewycziu arba ir
 Daukantą, ar daug isz senowės pasielgimu ir paprocziu atrasimė szios dienos
 gywenime lietuwiu? Iszynko arba nyksti wiskas, kaip lapai rudenyje, tarp
 priaugancziu lietuwiu, su tuomi silpsta ir jausmai tautystės. Pereis amžis ir
 kitas, jei ir užla kysime kalbą ir tautystę, tai ir tąsyk no swetimu gal mums
 reikės mokintiesi apie paproczius ir pasielgimą musu tėwu ir pratėwiu; rasis
 gal taip kaip dėl Azteku kokia mergė Nuttel, kuri isz menku liekanu, katru
 mės nematome ar nesuprantame, turės mokinti lietuwius skuityti sawo pereit-
 uwę, nės mės apwertę laiką ant waidu tarp sawęs kas-žin ar surinkti galėtu-
 mēme. Netoli siekiant i pereituwę, paėmus nors „Pałangos Juzę“, kur apra-
 szytas budas lietuwiu ir žiamaicziu laikuose lenkmeccio 1863 m., newienam
 jaunesniam rodysis, kad apraszytos ten loszos, szokei, dainos, imonei ir tt. tai
 apsijahtimai gywenimo gywentojiu kokiū tai salu Hawaii, Fidži arba negritu.
 Waikai be gailiszcio mynioja wiską, ką mylėjo tėjai ir pratėjai, nenori neigi
 pažinti wisoko, ką tie senucei mylėjo Gal bude senowės newenas dilykas
 tikrai naudingas ir reikalingas galėjo buti netik lietuwiams, bet ir wisai žmo-
 nijai. Nesenei dar szwentomis dienomis susiriakusi kaimo aunu menė Lietu-
 woje muszdawo ritini. Tasai paprotis netik luosza. bet isiwei-ė isz senowės isz
 reikalo, nės jis iszdirbdawo tarp lietuwiu kuniszką pajiegą, o su ja duodawo ir
 stiprybę dwasei; tai losza higieniszka ir draugiszka, drange su sweikata deda
 ir pamatą draugijai po kaimus. Senowės Lietuwos waldytojai, wadowai, iweisė
 szitą loszą, idant taikos mete iszdrbti jaunuomenėje sumatumą karžygiszką
 ir užlaikyti jos sweikata ir kuniszką pajiegumą; szios dienos lietuwei jos ne-
 mėgsta, nės ji yra sawiszka, o ne parwežta isz Bielokamennoi, Warszawos ar
 Berlyno, taip kaip girtuoklystė ir kazyros. Ritinys Lietuwos panėsz i ang-
 liszką 'cricket', kuriuomi bowjasi lygei augszcziausios giminės lordu, lygei
 wurai ir mergos, taip prasti darbininkai kaip ir augsztai mokinti. Tokiomis
 loszomis augindami sawę gali szendien anglai pasigirti geriausia sweikata, ku-
 niszka drutybe ir praktikiszka iszminczia tarp Auropos tautu, kuomet lietuwei

nūmesdami iszmingingas liekanas senowės puola žiamyn, kaip rodo kasmet didinantys skaitlus netinkancziu i kariszką tarnystę dėl kumiszko silpnū mo. Teisybė dar sziamė lietuwei tarp wisu Rusijos tantu laiko treczią wieta, bet wis procentas netinkancziu dauginasi kasmet, ir skaitlus džiowa apimtu Lietuwoje kasmet auga. Nėra tarp musu sneigos, paminejimu apwaikszcziujimu, szwencziu, per kuriuos susirinkdami dėl draugiszko apwaikszcziujimo paminejimu pereituwės, palengwa artindamiesi wisi sąnarei tautos, tuomi pacziu padėtu pamatą draugijai tautiszakai, galet i tolaus kelti ir pajautimą tautiszkos wenybės, ko szendien, tikrai sakant, tarp musu nėra, nės be tradicijos nėra antko skautyti, wienos tiktai kalbos neužtenka; draugėje pažinti galetu norus ir te kalus wieni kitu; taip platinuosi tarp susiėjusiu tautiszki jieszkinei. Yra pas mus wieszes ir szwentės, yru ju daugiau kaip kitur, bet tai szwentės bažnytiszkos, ne tautiszkos; sneigos wienatinė wieta po maldai bažnyczoje, kur susėna, tūi karcziamā, kurioje, aznot kėlimo jieszkiniu, sawo sweikatą, protą ir uždarbi lietuwei skandina. Kaipo palikiną dėl atminties musu festinu newienus neszoja gumbą, iszmusztą kumsczia wientauczio pesztynėse; o kartais negali surusti wieno ar kito danties nužudyto tuo pacziu budu, isz augztos meilės tarp sawės sąnariu wienos tautos, kuriuos tai palikimus neszoja kaipo dėmę tautiszkos wienybės. Ne per tolimoje senowėje jaunuomenę rinkdawosi i wakarojus, dirbdama drauge, bet juos isznaikino drausmai kuningu, nors waka ojai artindami draugiszkame darbe jaunuomenę ir tolesniame gywenime palieka sawo nors silpną siutą draugybės žmoniu. Isznaikino wakarojus ir jaunuim s kuningai kaipo daigtą piktą senowės palikimu, nors nėra ant swieto nėko neapsklembtai gero, lygei kaip ir pikto, ir piktam atsitikime randasi truputis gero; lygei pacziame pasielgime kuningiszkos draugijos newikaš yra baltas ir szwiebus. Isznaikinę susirinkimus pertraukė ir silpną siulą riszanti ing draugiszką gywenimą waukus wienos motynos, nėkuomi wetoje nutraukto siuto nesurisz; Nėra szendien tarp lietuwiu supratimo draugybės: Baltrus gywena tiktai dėl sawės, kaip jo kaimynas Jonas lygei tiktai sawo žmogystos reikalus mato ir tuos tiktai ir tesupranta. Waikszczioja dar jauni lietuwei pas jautininkes ir blykininkės, tankei wienas ir kitas isprusta naktyje i mergu kamaraitę ir randasi po dwikarte mergu lowelėje, bet tiktai delto, kad neranda kur kitur waikszczioti. Szitokios kelones tikrai piktesnės yra už senowės wakarojus, nės gero ir naudingo jose nedaug rastumėme, bet ju neisznaikins jau drausmai, nės už drausmus bus augszeziaus statomas fizijologiszkas reikalas ir pugimtas traukimas wienos lyties kitospi. Jei wakarojai sawyje turėjo ir piktą pusę, bet juose buvo ir gera, kuomet lindimas i mergu nekaltybės patalėli yra lygei negeras, nės jame nėra gero ir naudos kitiems, jei bent waisius atei-nantis! Nyksta arba jau isznyko geresni paproczei, liko tiktai piktesni, ma-ži us naudingi; no swetimu lygei priimame piktą, griebiamėsi už to, ką tyczia mus demoralizuojanti rusai ir ju waldžia mums kieszā, idant isztwirkusius leagwiaus pergalėti ar isznaikinti: priėmėme no swetimu kazyras, girtuokly-sę, kitokią paleistuwystę; o ir auganti Lietuwoje arklawagystė tai dowana mums no waldancziosios tautos paskirta. Atbulai elgiasi kitos tautos: ten wadowai, perdėt ne, mokintojai tautos naikina pirma piktesnius paproczius; nenaikindami geresnu, tiktai szwelnina pagal reikalą progresso tuos paskuti-nius. No užgimimo tauta szwiecziasi atminimais, ant kuriu nors trumpai wisos mislys sąnariu lygei ukininku, darbininku kaip ponu ir mokintu i wie-nybę susieina; tuomi pacziu ir gywenime auga tolaus supratimas reikalō wie-nybės, auga wienokie tautiszki jieszkinei, kurie gali ir pagal pažiuras wieno ar kito skirtiesi keleis i wieta ir garbę wedanczeis, bet susieina augszeziausiami tautiszkame jieszkinyje: meilėje tautystės, meilėje tradicijos ir tautiszko sawo

budo. Wienyja mislis tarp waiku jau apwaikszeziėjimai: prancuzu Noël, anglu Christmas, lenku Gwiazdka ir tt. Czionai jau nedėlę nors priesz szwentes ilgai ir poszwencziu waikai apie tiktai tą ateinanczią szwentę ir kalba. wienydami mislis sawo wiename pamiuėjme. Padėtās ant laugo kiauszinis per welykas tai per menkas dar dalykas. idautapie tai ilgū sznakėti ir mislyti galėtu, reika dowanu, kurios lgiaus rankose waiko užsilaikyti galetu. Ir patsai welyku kiauszinis kaip wiskas pradeda gywenime lietuwin nykti. Dėl priaugnsiu lygei yra dideli skaitlai istoriszku paminėjimu, festinu, kur lygei priaugnsiu mislys kreipiasi i paminėjimą pereituwės. Paminėjimnose auga tautiszka dwase, kyla idealai, drutinasi tradicija. Žino apie tai neteisingi waldytojai, kad prie meilės tradicijos laikosi ir tautiszka meilė; dėlto tai rusu lojanti samdyti sznycezi sawo laikraszczinose taip užpuolineja tradiciją lenku, o gļosto i miegą lietuwiu, kurie tradicijos neturi ir nesuyli, tardumi: 'luli waikelai, mės jus no lenku piktybės giname', o drauge wysto rankas ir kojas, idaut keltiesi negaletumėme.

Žmonija kyla augsztyn, su progressu mūnosi reikalai ir pažiuros. Idealai ir tradicijos, kurios netinka tos gadynės reikatui, buwa taisomos arba permainomos ant tinkancziu reikatui galynės, bēt prie to neiszuyksta ir pažintis ir atminimas praėjusiu Lietuwei mynioja sawo jieszkinius, budą, tradiciją, nėko neduodami ažuot myniojamu. Wienaitini daugumo szios dienos lietuwin jieszkinei tai rinkimas ir lauginimas koku nors būdu medegiszku turtu. Kad medegiszki turtai yra tantai reikalingi, tai žinome, bet tarp daugumo lietuwin kitoku nėra. Kur tiktai tokie idealai sawiszki weda, rodo mums isznykimas ar politikiszkas nupuolimas, nužudymas sawwaldystės senowės garbingu ir turtingu walstiju. Nėra szendien turtingu ir garsiu senowėje: Sydono, Kartaginos, Poinikijos; isznyko sawwaldystė galingu Italijos respubliku: Wenecijos, Genuos; puolė ir politikiszka galybė tu pacziu medegiszku idealu lukancziu waldžia Anglijos (tiktai waldziu, o ne tautos). Italijos respublikės nužudė sawwaldystę, bet užlaikė tautystę, szendien ją ir pakėlė tiktai per tai, kad atėmėjai sawwaldystos buwo tos paczios kilmės. Negali buti tautiszkos meilės tarp tu, kurie wertę wiso ko skaitlumi skatiku rokuoja; parduos jie ir tautystę už piningus pirkti ją norincziam; juk daugumas lietuwiszkos intelligencijos ar neparsiduoda jau szendien wyresnybei Rusijos ir Wokietijos! Puikinose trobesiuose Wenecijos ar Genuos patriciju, szendien tuszczinose, griuwancziuose, kur pirma ju ponai naktymis orgijas kėlė, szendien naktymis szumis staugia. Rupinimasi apie wienus tiktai graszius nėko neiszganyš, nėko neužlaikys. Tokie darbai žmonijai naudos neatnesza, o kas nenandingas czionai, turi pražuti ar žuti negalėdamas ir laukti pasigailėjimo kitu. Dwasė daugiaus turi wertės negu skambanti naugės szmotelai. Prusai daug bėdnesni, bet pergalėjo daug turtingesnę Prancuziją, kurioje tautiszki jieszkinei per demoralizaciją, pradėtą no Napoleono I, lygei buwo nupuolę.

Szernas.

Šwedu ukiniŋku mokslinyczios.

(Paraszyta pagal latwiszka „Tautscolas Sweedrija” A. Butulo ‘Austrums’ No 4 1885 m.)

Žinodamas, mieli brolai, kad jus ten, Amerikoje, ketinate isitaisyti lietuwiszkas mokslawietes. asz czia paduodu žinią apie szwedu ukiniŋku mokslawietes, nės tos mokslinyczios geriaus itaisytos ne kaip kitose Auropos

szalyse. Kokios turi būti mokslawietės, apie tai gražei paraszyta Kuokszecio 'Auszros' No 3 ir 4 1884 m.

Isz pradziu p. Butulis raszo apie tai, isz kur jis gawo žinias apie szwedu ukininku mokslaw. etes. Rudeni 1884 m. gyweno Maskwoje propesorius Upsalos [Szwedijoje] uniwersiteto, p. Lundellis. Tas wyras norėjo susipažinti su maskoliszka kalba ir už tai atwaziawo i Maskwą, kur jam geriausei galina buwo pasiekti sawo mēri, kadagi Maskwoje yra propesorei lingwistai, kalbu žinowai, z nomi netik Maskolijoje, bet ir wisoje Auropoje: Fortunatow [jis pernai ir szimet iszguldō Maskwos uniwersitēte lietuwiszką kalbą], Korsz, Miller ir kiti. Czia Lundellis galėjo susipažinti taip-gi su lietuwiszka ir latwiszka kalba, nes wietinio uniwersitēto propesorius Fortunatow labai gerai moka lietuwiszką ir latwiszką kalbą. Prie tam Lundellis susipažino dar su latwiu, taip pat lingwistu. lektoriumu Welme. Tokiu tai budu jis galējc Maskwoje pažinti lietuwiszką ir latwiszką kalbą. Lietuwiszkai jis mokinosi pas studentą lietuwi Jablonski, latwiszkai pas lektoriu We mą. Lundellis dar susipažino su garbiniais latweis, Waldemaru, Baronu ir Brywzeunieku, o taip-gi ir daugeliu studentu latwiu ir lietawiu. No to tai szwedu wyro ir Butulis isztyrē apie mokslawietes szwedu.

Poras Lundelis dalina szwedu mokslinyczius i tris dalis: 1) prirengtinēs mokslinyczius, 2) parapijinēs, 3) augsztesnēs. Prirengtinēs mokslinycziuose mokina skaityti, raszyti aritmētikos ir szwento raszto. Iszitas mokslinycziuose priima szesztu metu waukus; waukai ten negali ilgiaus mokintiesi, kaip tik iki deisziutu metu. Mergaitēs ir waukai mokinasi syku. Kadagi ten yra daug mokslinycziu, užtai waukai rytmetryje ateina i mokslinyczią, o wakare gryžta namon: tolymiausias kelas i mokslinyczią yra 3 — 4 werstai. Žinoma, del sweikatos tai labai gerai, kad waukams nereikia buti ilgai susigrudusiems i dideli turi, ir kad jie gawna kwēpuoti grynu oru, kuris ju metuose labiau reikalingas ne kaip senesniuose metuose, kuomet organizmas žmogaus jau susistiprinēs. Mokinasi no 1 kowo iki 1 lapkriczio. Prirengtinēs mokslinycziuose mokina beweik tiktai moterys, kurios prisirengia prie to darbo prirengtinēs seminarijose, i kurias gali istoti tas, kuris pabaigēs yra parapijinę mokslinyczią. I parapijinę gi mokslinyczią priima pabaigusius prirengtiauę mokslawietę. Czia duoda žinias ju platesnias, reikalingas žmogui, draugijos sanariui. Szwedai pasirupino, kad per tą trumpą laiką, per kuri ukininku waukai gali waukszcioti i mokslawietę, jie gautu kuo reikalingiausias gywenime žinias. Už tatau parapijiuēs mokslin cziose mokina: tēwynēs istoriją, fiziszką ir politikiszką geograpiją, žinias apie gamtą: fizikos, kemijos, zoologijos (mokslas apie wisokius gywuolus), botanikos [mokslas apie augalus] ir mineralogijos (mokslas apie wisokius akmenis), wisatines žinias ir pamatinius szitu mokslu istatymus. Isz zoologijos ir botanikos mokina gywuolu ir augalu organizaciją, fizijologiją ir ju padalinimą i skyrius. Mokina ir tikėjimo mowslą.

Dabar matome, kad szwedu mokslinycziuose labiausei rupinasi iszlankestyti wauku protą ir suteikti jiems kuo reikalingiausias gywenime žinias ir pamatinius mokslu istatymus. Dēlto ima tokius daigtus, kuriuos nuolat ukininku waukai mato arba kuriuos jau no mažo sziek - tiek pažysta: gywuolus, augalus akmenis; mokina waukus pažinti wisokias gamtos spēkas: szilumą, szalti, szwiesą, balsą, elektros ir magnaso spēką ir tt.; mokina juos apie žiamēs wirszu, jos sudėjimą, gamtos turtus, tautas ir walstijas ir tt.; mokina juos tēwynēs istoriją, kad kiekwienas ukininkas žinotu, kaip gyweno jo sen-tēwei, ką gero ir ką blogo jie padarē. Czia kiekwienas szwedas gali gauti supratimą, kaip reikia gywenti, ko jieszkoti ir ko lenktiesi. Isz tikro žinoti isto-

Fija tēwynēs taip pat reikalinga, kaip reikalinga žinoti kelą didelėje girėje. Musu gyvenimas isz tikro dėl musu bus ta pati didelė nežinoma girė, jei mės nežinosime istorijos sawo tēwynēs; tuokart mės galime sawę sulyginti taip pat su marininku, kuris plaukia per mares be kompasu. Todėl szvedu mokslinycios gali buti dėl musu labai geru paweikslu. Bet tai dar newiskas, ką jie daro, kad apszwiesti ir iszlawinti sawo jaunnomenę.

Szvedai gerai supranta kad mokslawiete tai tikrai priemenė wisu mokslō namu. Mokslinycioje waikas tikrai pawirszutina susipažysta su gamta, su jos spēkomis, su žiames wirszu, su istorija, - jei jis nori daugiau žinoti, tai jam reikia iėti i paczius namus. Szwedai supranta, kad mokslinycios mokslas yra tik pradžia žmogui reikalingo mokslō, kad žmonės turi mokintiesi per wisą sawo amži; todėl jie prie kiekwienos beweik'parapijinės mokslawietės itaisė kn i n g y u s. Parapijoje yra apie 1-3000 žmoniū, o kiekwiena parapija turi dažniausei kokias 5 mokslawietes, aiszku, kad pas juos ir kningynai labai isz-iplatinę. Suprantamas daigtas, kad kningus gali gauti netik mokintinei, bet ir pabaignszejie mokslinyczią ir ju tēwai. Szwedai skaito kningyną už labai swarbu daigtą; tai matyti isz to, kad wisi tie kningynai, kurie yra prie parapijiniu mokslinycziū, itaisyti ir užtaikomi už dowanotus pinigus; todėl jie tai didesni tai mažesni, pagal didumą parapijos ir turtingumą josios gywentojū. Kningininku esti pats mokintojas. Reikia dar priminti, kad parapijinėse szvedu mokslinycziuose mokina beweik už dyka: reikia mokėti tikrai kokius ten nēkus, apie pusrublį. Parapijinėse mokslinycziuose mokinasi taipgi sykiu waikai ir mergaitės. Tai labai geras dalykas, nēs mergaitės gauna tas paczias žinias, ką ir waikai. Laika jau mesti paserusias nuomones, buk mergaites mokinti tai tik pinigus ir laiką pernėk leisti; waikai, ēsa, turi eiti i karumenę, i swetimas szalis, mergaitės-gi lieka namie ir už tatai gali pasilikti 'baczktoj augintos, pro szpunta penėtos, o saulės neregėjusios'.

Parapijinėse mokslinycziuose waikai gali mokintiesi iki 15tu metu, nors mokintinei ir mokintinės geresnes galwos pabaigia kur - kas ankscziaus,

Trecziasis laipsnis szvedu ukininku mokslawieczyū, kuri galime pawadinti ju mokslinycziū wainiku, yra „augsztesnesės tautiszkos mokslawietės“, arba kaip jas kiti wadina, szvedu „ukininku uniwersitėtai“.

Iki sziam laikui beweik wisose szalyse yra gimnazijos ir uniwersitėtai, bet i jas gali waikszejioti waikai tikrai turtingesniu gywentojū, pirma dėlto, kad mokslō laikas ilgas - gimnazijose no 8 iki 9 metu, uniwersitėtnose no 4 iki 5 metu - , antra dėlto, kad iszguldo mokslus reikalingus mokintiems wyrams: daktarams, juristams, lingwistams, gamtos tyrinėtojams ir tt. Wisiems negalima nei nereikia pastoti daktarais, juristais, gamtos tyrinėtojais ir tt., todėl-gi dabarnykcziuos gimnazijos, uniwersitėtai ir akadēmijos prirengia reikalingą skaitlu tikrai labai mokintu wyru. Tuomi tarpu wisiems kitiems žmonėms, t. e. daugumui žmoniū yra reikalingos tokios augsztesnesės mokslinyczios, kurios suteiktu žmogui per trumpą laiką labiausei wartojamas ir praktiszkuose gyvenimo reikaluose naudingas žinias. Tokios tai mokslawietes ir dabar yra pas szwedus; wadinasi jos 'ukininku uniwersitėtai' arba 'augsztesnesės tautiszkos mokslawietės'. Tokios pat augsztesnesės ukininku mokslinyczios yra dar Norwegijoje ir Danijoje.

Czia paduosime keluose žodziuose tikrai swarbiausias žinias apie tas mokslinyczias. Anot Lundello szitas mokslawietes itaiso taip: dėl itaisymo tokios augsztesnesės mokslawietės pasidaro tam tikra draugystė, kuri tai už pinigus sanariu, tai už pinigus dowanotus kitu žmoniū aprupina mokslawietę reikalingu turtu ir mokslō irankeis: kningomis, instrumentais ir tt. Wietinės patwaldystos užwados dažnai taipgi duoda dali turto reikalingo už

ūkymui mokslawietės, jei tik naujai itaisomojoje mokslinycioje apsiima mokinti pagal programą užtvirtintą istatymais.

Tokiū augštesniųjų mokslawiečių Swedijoje yra apie 20, kiekvienoje is jų 25 - 30 mokintinių, kurie moka kožnas 25 ruolus ant metu. Tokiu budu mets - i - metą 5-600 waikinu baigia augštesnius mokslus. Žinoma, kad tokiu budu wisatni tautos apszwaista eina prieszakyn didelais sžuolais. Tai ludyja wis, kas tik atitark Šwediją pakutiniam laike.

Mokinasi no 1 iki 2 metu; wasaros mėnesei luosi, nesimokina tuomet.

I augštesnesias mokslawietes priima waikinus ne jaunesnius kaip tos metu, nors nekurie galėtu i jas istoti turėdami 12 metu. Swedai turejo tam tikrą priežasti, dėlko jie taip nusprendė, kad nepriimti i augštesnesias mokslawietes waikinu jaunesniu nei 18os metu. Swedai teisingi prityrė, kad waikinu, kurie turi 18 metu, jau yra pilnu metu, beje kad kunas ju jau suaugęs, o todėl ir dwasizškos spekos jau iszsilankscziusias, kad jis gali jau nuoseklai mislyti ir spręsti; toks waikinas awo gyvenime jau szi - tą matęs ir pergywenęs, jau pažinęs, kas bloga, kas gera. Kiekwieną tu metu waikiną jau skaito pinamečiu ir pinatėsiu draugijos sanariu, no kurio jau pradeda reikauti nuoseklos kalbos ir nuoseklu darbu.

Augštesnėse mokslawietėse mokina: 1. gamtos mokslus plačiau ir labiau su mažmožais nekaip parapijinėse mokslawietėse; czia iszguldo taip, kad waikiniai paskui mokėtu naudotiesi tas žinias žiamdarbystėje; 2. geodeziją ir žiamės matawimą; mokina wartoti reikalingus tam istrumentus, kad mokėtu kada reiks iszmatuoti lauką; 3. istoriją tėwynės ir wisatinę; 4. raszlavą; 5. supažindina su organizacija wieszpatystės ir su politika ir su pamatineis istatymais sziut mokslu; 6. gamtinius istatymus tautinės ukės ir reikalingiausias žinias apie žiamdarbystę, prekystę ir marininkystę; 7 mokina sustatyti wisokius rasztus, kuriuos reikia paduoti i sudą, protokutus ir tt. Wisus mokslus czia iszguldo skaitymais, kaip ir wisose augštesnėse mokslinyciose: uniwersitėtuose, akademijose ir institutuose. Ekzamenu nėra; i tą wietą kiekwienas turi parodyti savo darbus ir rasztus: protokulus, ruožus ir tt.

Pabaigę augštesnesias mokslawietes szvedu waikiniai dažnuausei gryžta prie sawo pirmojo darbo, pasiliekti ukininkais, žiamės apdirbtojais. Jei kuris budamas geresnės galwos nori ir gali dar mokintiesi, tas istoja i kokią nors specialiszką augštesnę mokslinyciją: technologijos ar žiamdarbystos akademiją ir tt.

Supažindinęs su szvedu ukininku mokslinyciomis p. Butulis ant galo dar sziut priduria, kad szvedu ukinku mokslinyciose reikia iwesti ir mediciną, tą swarbiausią ir reikalingiausią mokslą. „Asz persitikiręs, sako Butulis, kad patys szwedai neužlgo tai supras, jei jau ir dabar nesusiprato ir gal buti jau pradėjo mokinti žmogaus anatomiją, fizjologiją ir higieną”.

Ir asz no sawės ką pridursiu. Lietuvos kaimu mokinojams butiniai yra reikalinga susipažinti su tuomi, kaip ir ką mokina szvedu, norwėgu ir danu mokslawietėse, nės Prusu ir Maskolu Lietuvos mokslinycias negali nei lyginti su szvedu, norwėgu ir danu mokslinyciomis; o laikas ir lietuwiams rupintis geriaus mokinti waikus. Prusu lietuwai man rodosi galėtu szi - tą padaryti, o ką Maskolijos lietuwai, tai suspaudus szirdi reikia pasakyti, kad labai labai maža ką dabar gali daryti. Wienok ir dabar reikėtu ir galėtu sziut ką daryti: pas mus su wis nemokina Lietuvos istorijos; o dėlť kad musu žmonės susiprastu kad jie lietuwai, reikia butinai juos supažindinti su tėwynės istorija; tame dalyke kaimo mokinojas gali apsieiti be jokios kningos ir apsakyti waikams nors tą, ką pats moka. Swedai prie kiekwienos parapijinės mokslawietės itaisė kningynus; Maskolijos lietuwai dabar tai padaryti negalėdami turėtu

szaip platiuti kningas; tiktai brolai netingėkiamė! Kuningai, daktarai, mokintojai, wisi, kurie gywena sawo kraszte, isz wieno turi imtiesi už darbo, o waldžia nėko nepadarys: kelas kningas palicija sudegins, o kelosdeszimtys tu wietoje iszsiplėtius. Tiktai reikia nemięgoti ir nesigauleti kėlu skatiku! O jei mės mięgosime, tai žinoma nėkas nekels mus isz mięgo, o waldžia rupinsiesi dar kuomi ilgiausei międyti.
P. Lutas.

ANT PIĖKALNIO NAKWYNĖ.

Antras truksnis.

Daigtai: wieta jowaro; kryžius pastatytas su paraszu no senuko gautu ir tworle aptweitas.

Žmogystos: Anžuolis, Gerulis, žmonės, senelis ir waidylutis.

ANŽUOLIS. Dabar galime turėti tykias siėlas (sąžines), nės wiską padarėme, ką buwome kalti dėl sawo sentėwiu padaryti; jie dabar gali ilsėties po szituomi atminimu.

ŽMONES. Tamistai labai dėkawojame, ką pa larei tokią atminti! Gali newienas eidamas pro szali tos wietos atmins kuomi buwo musu tėwyne, kaip ją mylėjo sentėwei ir kaip dar ją mums reikia mylėti!

ANŽUOLIS (*atsisukęs i žmones dusaulamas*). Nedėkawokite man, asz neužsipelnian dėkawonės, tik atlikau darbą man prigulinti padaryti, idant galėcziau turėti walną siel, kada esiu pas sawo sentėwius. Ten... ten, rytu žiamelėje, kur jau neks musu nebewargins.. Trumpai laiko turiu: lalkas man kelauti, isz kur atėjau. Asz padariau wienas, ką mums wisieus reikejo padaryti, todėl jusu tik praszau iszeidamas lankyti tą wietą didžiausioje garbėje ir neužmirszti, jog czia tėwynė labai karsztai buwo ginama no wisokiu priespaudu ir užpuldinėjimu. Kaip dang paslapeziu sužinujome per tą stebukiinga Lietuwio Balsą, taip szitai neužmirszkiame apsakinėti sawo waikams, kad ateinanti giminė galėtu žinoti, ką ir jus sužinujote. (*I Geruli atsisukęs.*) Jaunas tu waikinėli! pats sawo ausymis girdėjai, sawo akymis regėjai, ką tas senelis sakė, ką darė, todėl buk patikrintoju to regėjimo. Pats netikėk, jei kada kas ir ką sakys apie waidylus arba kitus kokius daigtus. Labi nusei tokiu žmoniu nereikia klausyti, kurie mėgia iszgerti! Jau reikia man kelauti, pasilikkite wisi sweiki. (*Anžuolis linkcziodamas galwa eina saw.*)

ŽMONES. Su diėwu, laimingos kelonės. (*Žmonės ludnai žiurėdami in nueinanti žmogu patys iszwaikszczioja. Atėina kitas pulkas kareiwisztkai apsirėdžiwsiu, labai senu žmoniū, kurie turi rankoje po dejanęzią žiwikę, pirma su iljomis skraistėmis, paskui su trumpesnėmis, ir wisai su trumpomis, atėję prie kr yžiaus wisi sueina i darželi.*)

SENELIS [*Anžuolui paduodamas raszta*]. Nors po tiek perleistu amžiu, bet radosi toks žmogus, kuris mums pastate atminimą!

WAIDYLUTIS. Jau dabar nebebusime bjaurinti ir nėkinti kaip pirma buwome; jau turėsime wietą tylai ir ramei ilsėtiesi ant kapu; jau neberekės mums mažatikius ir isz amius baidyti no sawęs. K ekwienas tikras waikas tėwynės praeidamas pro czia atmins, kas czia guli; isz džiaugsmo ir mės galėsime giesnelę pagiedoti, kurią wisi tikri lietuwei gieda.

Eidams pro szali pažwelgk i tą wietą,
Dwasioj panislyk, kiek czia guli swėto!
Kiek czia atrasi smiltyje kaulelu!

Kam jie priklausė? Tai musu senelu,
Walnasti musu ir brangią tėwynę —
Dar ji čia miegti — kadais tūrtai gynę!
Kad jie mums laisvę palikti norėjo,
Po szitais gruzdais jie galwas padėjo!
Kad naikintoju užėjo dangybė,
Mažos ju spēkos nyko ju galybė!
Nors wargus kentė, werkė ir waitojo,
Bet linksmą dieną ramei lustawojo.
Karei isztikus czion žiamė drebėjo
Ir i plieno szarwus skardai suskambėjo.
Muras gintuwės, kad jau susileide,
Kraujas upelais tuokart pasileidė,
Tad czionai stojos szauksmai didi, rėksmas,
Apsiautė wiską ugnies baisios liepsnos.
Szendien szits kalnas tykei sau žaluoja,
Po griuwėseis muru aži tik kwėpnoja,
Jowarai, hepos ludnai ten plasnoja,
Nors tykus oras, bet sznibždant klėscioja,
Todėl kad sunus sawo prosenuolu
Szendien negerbia ir mėto ju kaulus...
Tai-gi kas turi lietuwiszką szirdi,
Tas tai ir balsą senu tewu girdi...
Tokiam nereikia ir daugel sakyti,
Gali suprasti, ką reikia daryti.

Kolei buwome gywi, turėjome wiso ko, tuokart wisokias aukas diewui galėjome deginti; dabar ėsame patys wieni, nebegryszime isz po anu griuwėsiu; geriaus patys sawę Diewui aukaukiame! (*Pirmiaus waidylutis uždega sawo skraistę ir wisi taip daro, wisi dega liepsnoje, o Lietuwiu Balsas isz ugnies girdisi: Mums amžina atlisi, o laimė tikriems waikams tėwynės!*)

Užlaida krinta.

A. B. Szpokas.

II DARBININKŲS.

Dirbk ir melskis - swiets mums sako —
Buk paklusnus rėdo eilei!
Jei wargus tau diews suteko,
Kęsk nuotankei, kantrei, meilei!
Jus, žmonelės, prakaituoti
Ariat pjaujant, dirbat darbus,
Kujais trunkot; jus opuoti
Pirsztai trauk' isz žiamės skarbus.
Kas už tai jums tenk ant gūlo?
Kokeis rubais kuną rėdot,
Kokie pietus ant jus stašo,
Kokiuos rumuos nušėdot?
Nedatyre jokiū lūb),
Alkstat, szalut, pirwą bredat.

No gimimo iki grabo,
Kur anuosius skarbus dedat?
Ponai tunka, dailai rėdos
Taiseis waiseis jusu wieko,
Dykadnuonei tie be gėdos
Wiską ryja — jums nēr nėko.
Aukso taurę wynais pildo,
Skamb jiems stygos, dudos gaudžia,
Szilkas rėdo, puikei szildo,
Brangus rumai juos priglaudžia.
No gimimo taip laimingai
Jie ant swieto but paprato;
Isz wargu jus' negalingai
Juokias, spjaudo, galwa krato.

Wai jus, bitės, ar negaita,
Kad tranai jus medu ėda?
Kreipkit ant ju gyli smaitą,
Gint sawę ar tsi yr gėda?!

Darbininkai, miel broli,
Tas jus' wargas bus be gušo,
Jei taip dirbsit, kaip lyg sziolei!
Kol nestosit no priekalo!

Laiks tau, žmogau, no warstoto
Atitraukt puslėtą deina,
Klanst baltrankio sawo koto,
Kur padėjo tawo peina...

Laiks jau baigtis wargui, kancziai,
Laiks wisu palygint luona,
Tegul trukst werguės paucziai
Tur kiekwiens pelnyt sau duona!

Augszyn galwos rankos kilkit,
Darbininkai tegywenai!
Dykaduoniai jau iszdilkit!
Swiete perkeisk buwi seną!

Szirdie, prote, prigimime!

Laiks tiket jau sawo dwasei.

Gencziu, tautu surinkime,

Žmogau, kelk-gi kową drąsei!

Szitą žingsni kaip tik žengsi,

Aptuėsi ženklą brangu --

Sunku dangti atidengsi.

Apywensi roju - dangui!!

Ko no amžiu swietas laukė,

Geidė, minė, pranaszawo --

Sztai artin mums prisitraukė.

Jurėms laiko prilulawo!

Ką mums Kristus prižadėjo,

Jau wirszunes mokslu siekė,

Narjas buwis mums atėjo.

Dangus žiamėn nusidriekė.

Trupės ginklai, lausis kowos,

Augszti kalnai susidildys,

Kils pakalnės, duobės, griowos --

Kristaus žodžiai iszšipildys.

Džiaugkis, džiaugkis, žmogau men-

Łai tawę neima baimė, [kas,

Kad jau griuw anasis twankas,

Kad tawip jau twinsta laimė.

Tu, karalau, mesk po eilei

Scstą, plieną no krutinės,

Swiets apglėbs tawę jau meilei,

Mirszta giežos paslėptinės.

Opu, kraujo, ugnies, dumu,

Neregėsi baisiu kariu,

Nereiks sergėt tawo rumu,

Pilu, ribu, krantu mariu.

Nebijosi jau susėdu,
Kad priesz tawę nepakiłtu;
Garbė žiamės, tėwu, diedu
Su tawim kad neiszdiltu.

Nors be aukso, bet turtingu

Pasijusi gana ėsas;

Nepastosi taip laimingu,

Kaip ant laužo buwo Kroizas.

Nėku bus tad wisi tronai,

Krauju broļu nupirkts wardas,

Lie kareiwu milijonai,

Puczkos, szandyklės ir kardas.

Piktadejai dreba, bijo,

Kad jau stimpa krokodilus,

Kurs nekaltą swėtą rijo,

Kad jau kraujo seka Nilus.

Pagal žmogaus dwasę naują

Tas garbingas bus už tiesę,

Kurs nemoka laisty kraują,

Platin meilę, mokslu szwiesą.

Kuningaikszcziai ir karalai,

Jus minystrai, diplomatai,

Jau pakako jums ik walei,

Jusu protui ir sweikatai!

Dang, dang amžiu prasirito

Statant kaktą ir krutinę,

Geriant kraują žmogaus kito,

Siekiant waldžią wirszutinę!

Besutaisant karalystes,

Nors jau wisas styra wiekas,

Be wienybės, be drangystės

Isz to darbo kas-gi? Nėkas!

Kaip pekilęs ore dumas

Twirtu rodos, kol nēr wėjo;

Kaip ant ledo statyts rumas,

Kol dar szalcziai neprąėjo;

Kaip tą dumą wėjas draiko.

Ledui tirptant rumas griuwa,

Taip jus waldžios jurėj laiko

Pasirodę tuoj pražuwa.

Stokit, stokit, ką-gi darot?

Juk isz lapu wejat lyną.

Kwapais wėja szalin warot,

Galwą kiszat i purwyną!

Senėi žino protings swietas,

Jau no amžiu iszmėginta;

Tiek skyłucziu netur sietas,

Kiek syk waldžios taip statyta.

Žinot, žinot ir jus patys,

Kokios waldžios buo senowėj!

Tas prakeiktas, kas jas plawėj,

Nės tos swietą plėszė, pjowėj!

Waldžios trys tik yra stonai:
Padukimas pirmas stonas,
Tuo gērējos Rymo ponai,
Tarp ju wienas buo Neronas.
Antras, kada pons neczystą
Turi szirdi — szwiesu protą,
Draskyt žmogū pats n iszdrysta,
Tai už piningus im kotą.
Treczias stonas, kada žmonės
Bus panėszus Diewo dwasei,
Doringi, mokslū maionės
Wieku swietą waldys drąsei.

Metai, dienos greicziaus lėkkit,
Drumsti amžiai szalin plaukkit.
Seniai mirti palukėkit,
Waikai gimti dar palaukkit!
Metai, dienos bėgt apstokit,
Smerti greicziaus senius pjaukie,
Mokslo szwiesos augstytū kilkit,
Jaunuomenė skubink augkie!
Metai, dienos — laiks nekaltas —
Žmonės pjauja wienas kitą;
Kol gaus wirszu protas szaltas,
Kentės swietas wargą szitą.

Bks.

JONAS JUSZKEWYCZIUS.

Laszo Antanus izz Bugnu.

(Pabaiga.)

Dėlei lotyniszku litaru Juskewycziu swotbinės dainos ir žodynas sutiko Petrapilėje nemažai klucziu, nors jau netokiū kaip Kazaniuje. Bet neužilgo pasisekė wisą aptildyti, ir ant galo waldžia lowėsi wertusi Juskewycziu prie baisaus darbo: perrasztyti wisas dainas ir žodyną maskoliszkomis litaromis. Už nuoszirdū užsiēmimą szituomi dalyku galime pasakyti acziū akademikui J. K. Grotui ir mirusiam Sreznewskiu.

Spausti lietuwiszką žodyną pradėjo tiktai kowo mėnesyje 1884 m. Pati spauda ējo labai pamaži, kadagi pirma ir rankrasztis buwo newisai sudawdytas, taip kad Jonas taisydamas spaudžiamuosius laksztus izz palengwo turėjo taisyti ir rengti i spaudą likusiasias dalis rankraszczio, o antra taisyti spaudžiamąji žodyną tai labai sunku, wargina žmogū ir reikalauja didelo atidžio. Izsz pradziū reikėdawo kokius penkis - szeszcius sykius peržiurinėti ir atspausdinėti alei wienam laksztui; paskui tai darėme nemažiaus kaip tris - keturius sykius. Koks tai sunkus darbas, asz pats galu labai gerai žinoti, kadagi nors jau budamas Tarbatoje, asz apsiēmiau taipgi peržiurinėti korektą, kad padėti izzdawėjui kuo geriausiai atlikti toki swarbu darbą. Juskewyczius atwirai buwo dawęs apie tai žinią antramjam skyriui Mokslū Akademijos. Pasirodė, kad daug tariniu reikia wisiszškai perdirbti, ipacz lenkiszkus žodžius reikėjo labai tankei taisyti ir perdirbinėti. Kn. Antanas rinkdamas žodžius wersdawo juos lenkiszškai dažniausei taip, kaip jam tuomi tarpu ateidawo i galwą, imdamas tankei tokius žodžius, kuriuos gali suprasti tiktai Lietuwos lenkai, o lenkai kitu krasztu ir wisiszškai nesuprastu. Žinoma tokius lenkiszkus žodžius reikėjo arba su wisai izszmesti arba wietoje ju padėti tokius, kuriuos galētu wisi suprasti, arba reikėjo nors izszguldyti newisur suprantamuosius. Buk kas buwęs, o asz paprastai po porą dienu sugniszdawau ant kiekwieno laksz o. Tai kągi ir sznekėti, kiek turėjo darbo wyriausias darbininkas ir izzdawėjas Jonas Juskewyczius! Kaip pamaži ējo darbas, gali izz to numanyti, kad daugiaus

nekaip per du metu atspausta tiktai 160 puslapiu. O koks didelis bus žodynas, matyti iš to, kad szitoje deszimtyje ląksztu dar wis nepasibaigę litara A. Tai-gi gało žodyno dar negreitai sulauksime.

Per paskutinius mėnesius gywenimo Juskewycziui rupėjo tiktai wienas žodynas ir jis buwo atsidėjęs wien tiktai ant taisymo spaudžiamuju ląksztu ir dawadyjimo rankraszcio. Kad ir wisai karsztligės apimtas jis wis kėldawosi ir stengėsi taisyti atsiustą korektą. Bijodamiesi, kad ligitis su wisai neu-blogtu no tokio sunkaus galwos darbo, slėpdawo no jojo atsiustą korektą, kas wienok newisada pasisekdawo. Kada pereitus metus atsilankydamas Lietu-woje Joswainiuose macziausi su Jonu, tai didžiausias jo troszkimas buwo pa-matyti atspaustą nors pusę žodyno. Wienok jam nebuwo lemta sulaukti nei pabaigos pirmosios litaros!

18 d. spalū mėn. 1885 m. užpuoľus szirdligei Jonas labai apsilpo ir nu-stojo, nors nesu wisai, waldęs smagenimis, bet wis-gi nenustoję proto ir neuž-ľgo pasitaisęs wėl galėjo darbuotiesi. Tiktai kada - ne - kada jis tapdawo labai silpnas, išz ko buwo gerai matyti, kad szis darbus žmogus jau neiľgai paga-ywens. Jis jau nėkur neeidawo išz namu, kadągi kojios buwo labai sutinusios. O wienok jisai iki paskutinei walandėlei gywenimo be palowos darbawosi apie žodyną ir wisada su didėlu nepakantrumu ląukė korrekτος. Dirbti jam daug padėdawo jo dukterė ir pati. Ant gało 2 gegužės mėn. 1886 m. Akademijos spau-stuwė dawė Juskewycziui žinią, kad ji siusianti taisyti korektą prof. Jagi-czui, o Juskewyczius gausęs tiktai ju grynąją atspaudą. Tokia žinia truputi užgawo Joną, kuriam išz to pasirodė, kad akademija neisztikinti jam. Kas gali žinoti, rasi tai pagreitino ir jo myri. Ant rytojaus 10 gegužio Juskewy-czius nusiuntė Akademijai gromatą, o 11 jam pasidarė taip bľoga, kad nėkas negalėjo jo išzgelbėti. Per sawo paskutinę ligą jis negulėjo nei walandėlės ir numirė kresle sėdėdamas.

Wienatiniu paskutiniu Juskewycziaus troszkimu buwo tai, kad tiktai tolaus be jokios perglitos spaudintu žodyną ir kad jo waikai pamatytu pabaigtą darbą sawo tėwo ir dėdės.

Tolau iszdawinėti szitą žodyną apsiėmė per pasiulą Akademijos prof. Maskwos uniwersitėto, Fortunatow, žinowas lietuwiszkos kalbos ir labai lemtas mokslininkas. Reikia tiktai linkėti, kad tolimesnė spauda žodyno eitu tuom¹ pacziu kelu, kaip ir iki sziolei ir kad lenkiszkoji jo dalis butu taip pat atidžei taisoma. O szita dalis labai swarbi, kadągi ji sustatyta paties kuningo Antano.

Moksliszką veikľumą Jono Juskewycziaus gali priderinczei suprasti tik apswarstydamas ji drauge su veikľumu jo brolo kn. Antano. Jei kas norėtu arzciaus apsipazinti su gywenimu Antano, gali rasti jo apraszymą nedėlinyje priede No 329 Warszawos laikraszcio 'Nowiny' 1880 m. [paraszyla taip-gi Jono Baudouin de Courtenay), arba No 5 ir 6 'Przegląd Katolicki' 1881 m. (paraszyla kuningo E. K.)

Abudu broļu iki paskutinei walandėlei sawo gywenimo padorei dirbo sawo darbą, abudu neapleisdamu kowawietės, kaipo tikriejai kareiviai tos garbingos karumenės, kuri ant sawo wėlawos padėjo paraszą: mokslas, darbas ir atsidėjimas. Abudu broļu dengia kietoji Kazanians žiamė, toli no puikaus tap juodwieju numylėto Paniamunio. Priesz tokius nepaalsius darbininkus turi nulenkti galwą kiek wienas žmogus, kuris tik supranta prakilnesniuosis jausmus žmogaus prigimimo. Wardo broļu Juskewycziu neužmirsz, iki gywuos lietuwiszka tauta, iki bus mokslininkai, kuriems rupės jos dwasiszkas ir draugijiszkas buwis.

GAMTOS MOKSLAI IR BRAUGLIJA.

[Tasa.]

Wilimas Herszelis gimė 1733 m.; jo tėwas, garsus muzikantas, iszmokino ir sunu muzikuoti, taip kad Wilimas atwykęs i Angliją gyweno kaipo mokintojas muzikos, berots per tris metus warguöse, iki jis tapė wargonmistriu Halifaxe (Yorkshire), isz kur kad nusikraustė i Bath, jau wisur buwo žinomas kaipo gabus muzikantas ir mokintiniu pajieszkomas. Taine tai laike Herszelis naktymis pradėjo sawo tyrinėjimus dangaus. Negalėdamas pirkti dideli teleskopą [žiuroną] dėl sawo neturtingumo, jis sawo rankomis ryžosi padaryti žiuroną, kurs isz sykio gerai nusidawė, taip kad jis weikei kitą pasidarė ilgumo 40 pėdu. Su tokiais prietaisais jis naktymis žiurinėjo i dangu, ir 13 d. kowo 1781 m., kada jis tyrinėjo konstelaciją Gemini, beje 'Dwyniu', jis pamatė wieną žwaigždę didelesnę už kitas; dėlto jis nujausdamas, kad toji žwaigždė turi buti arcziaus prie musu žiamės negu kitos žwaigždės, ėmė ją saugoti, ir pamatė, kad ji nebuwo stowi, bet riedėjo wisada aplinkui. Nors jis isz pradžio mislyjo, kad jis atrado žwaigždę su uodega, wienok wėlaus pasirodė, kad tai buwo nauja planėta, kuri rieda aplink saulę anapus Saturno. Toji planėta turi tik pusę tiek didumo kaip Saturnas, ir tik per 84 metus syki apskrieja aplink saulę. Tai planėtai buwo dawę wardą 'Jurginė žwaigždė' pagal Jurgi III Anglijos karalu, paskui wadino 'Herszeliu' pagal jos iszrastoją, ant galo apsiliko prie wardo 'Uranus'. Už tas radynas Jurgis III suteikė jam pensijos 300 gwi-nėju ant metu ir dowanojo namus netoli no Windsor'o, idant jis galėtu pasi-szwęsti wien tik dėl astronomijos.

Herszelis ryžosi padalinti žwaigždes i skyrius pagal ju szwiesumą, ing žwaigždes pirmo, antro ir tt. didumo. Kuomet jis taip mēravo tolumą žwaigždziu tirsztunnu ju szwiesos, jo akis užtiko pei teleskopą dwynines žwaigždes; weikei jis tokiu dwyniniu žwaigždziu suskaitė i 500 iwairiose pusėse dangaus. Buwo mislyta, kad tos žwaigždės rodėsi arti wiena kitos, dėlto kad stowėjo wiena toli tiesiok anapus kitos; bet Herszelis rado, kad dwyninės žwaigždės riedėjo aplink koki punktą pusiankelėje tarp abiejų; tas riedėjimas buwo taip

palengwas, kad tik per 25 metus jis jau iš tikro ji sužinojo, ir galėjo pranešti Karaliskajai Draugystei, kad tos binariskos arba dwyninės žvaigždės yra porinėmis žvaigždėmis, kurios rieda viena aplink kitą. Idant suprasti visą izkilmingumą šitu radynu, reikia atsiminti, kad Newtonas buvo parodęs veiklumą grawitacijos tarp saulės ir planėtu; o čia buvo priežastis mislyti, kad ir milijonus mylu toli no musu saulinės sistėmos ta pati galybė laiko draugėje tolimas saules, ir neiszleidžia isz ju orbitu. Tas radynas wėlaus dar kitos patwirtino, ir dabar yra žinomos kruwos isz dwieju, triju ir dar daugias žwaigždziu, kur tie gumulai rieda aplink wieną wisatni widuri, sušikoni galybe grawitacijos.

Kitos radynos Herszelo taip gi buvo nawatnos. Jau no gadynės Ptolemajo (100 metu pr. g. Kr.) buvo pasergėta penkios žwaigždės, kurias pawadino 'debesėtomis žwaigždėmis', nės jos iszrodė lyg kad butu apdengtos migla; su laiku skaitlus tokiu žwaigždziu pasidaugino, o kad Herszelis ant ju nukreipė sawo aki 1786 m., jis apgarsino rodyklę dėl 1000 tokiu žwaigždziu, ir po kėlu metu dar prisidėjo 1500! Nekurios isz ju, k. a. sz iesusis taszkas, wadinamas 'bitkoriu', konstellacijoje Wėžio, buvo tik mugulu žwaigždziu, kurias galima buvo matyti per teleskopą, bet kitose nebuwo galima nei per stipriausius teleskopus regėti atskirias žwaigždes, nors ten rodėsi tokios esancios, ir ant gajo trecia weislė debesetu žwaigždziu gawo warją 'miglu' arba 'ruko', nės čia massa medegos dar nebuwo susiziedusi i žwaigždes. Čia tai Herszelis atėjo ant mislies, kad tas žwaigždinis rukas yra isz tikro pradžia naujo szwieto: ir kad sutwėrimas iwairiu gumulu wisatos nebuwo pradėtas ir pabaigtas ilgus žimtmezus atgal, bet kad tai tebesidaro po musu akiu. Isz žwaigždinio ruko pagal ji palengwa pasidaro žwaigždėtas mugulis, kur galima atskirti tamsesliug taszkelus pradžios žwaigždziu, ir paskui atsiranda toks padėjimas ju kaip kad 'bitkorio' konstellacijoje Wėžio. Toms nu morėms Herszelo rstronomai nenorėjo tikėti, bet XIX amžiuje pramanytojai spektroskopo patwirtino, kad tułas žwaigždinis rukas susideda isz dujėtos medegos, — ir dėlto Herszelis teisybę sakė, jog tolimose tolybėse žwaigždziu migla žiedžiasi i žwaigždes ir įkuria naujas saules dėl apszwietimo wisatos.

Ir teorija skriejamos musu saulės per ardmę priguli Herszelui. 1783 m. jis parodė isztyrinėdamas astronomiskas rodykles pereitu amžiu, kad žwaigždės nestowi tose paciose wietose kaip kad pereitose gadynese ir kad dėlto ar mės ar jos turi skrieti per ardmę. Herszelis parodė, kad pasirodanti permaina wietos žwaigždziu yra isz tikro skriejimu musu saulės ir jos planėtu tarp anuju. ir tai tiesiok linkon tam tikrai wietai konstellacijoje Herkulo. Greitumas to skriejimo nėra aiszkei žinomas, wienok jis yra labai didelis, nės bene siekia 150.000.000 mylu kožną metą.

Kada Jurgis III dawė Herszelui namus ir algą, astronomas parsikwietė isz Hannoverio sawo seseri Karoliną, kuri drauge su juomi gywendama turėjo

maža
popė
dary
ji pil
didž
sun

prie
Mas
nant
isz č
leng
izri
daig
žian
ru e
delt
žina
paly
ryb

wijo
kai
pas
mėn
skii
Dr,
apė
pus
trau
did
kas
tiel
skr
dėt
mil
kni
sun
toj

mažą algą kaip jo pagalbininkė. Naktymis ji drąge žiurėjo į dangų ir ant popėros nutraukė žvaigždes, žvaigždžių mugulus; ir rukus ji gelbėjo jam padaryti katalogus, paraszyti riasztus ir padaryti aprokawimus. Žodžiu sakant: ji pildė augszcziausias pareigas moteriskės, tapdama kantria pagalbininke didžios dwasės, ir dėlto jai garbe priguli. Herszelis mirė 1822 m., palikinas sunu Joną Herszeli.

Pasznekėję apie stebuklus taip tolimo no musu szwieto mės gryžkiamie prie sawo žiamės ir paminėkiamie aną akywą tardymą, koki padarė 1774 m. Maskelyne, karaliszkas Anglijos astronomas: jis rado swarumą žiamės palyginant prie jos dydžio, kitaip sakant: tirstumą žiamės. Kadagi žiamė susideda isz daugio iwairios medegos, kur kožna turi sawo swarybę, tai toks darbas nėra lengwas. Žinant, kad kožnas atomas medegos turi galybę pritraukimo, reikia iszrasti, kokią galybę pritraukimo turi musu žiamė, lyginant ją su kitu koku daigtu, kuri mės galime paswerti — ir mės tokiu keli sujieszkosime swarumą žiamės. — Newtonas sawo 'Principijuose' sako, kad siulas su szwiniu paswaru ant wieno galo nerodys tiesiok i widuri žiamės, kada ji nuleisi arti kalno, dėlto kad kalnas pritraukia szwiną ir nežymiai prienkia ji prie sawęs. Dėlto žinant didumą ir swarumą kalno, o taip-gi žinant jo pritraukimo galingumą palyginant prie tokios galybės wisos žiamės, matematikas gali aprokuoti swarybę wiso musu žiaminio skritulo.

Jau 1738 m. Bougier darė toki tardymą netoli augszto kalno Peru wijoje, bet jam nepasisekė tai tobulai, ir 1772 m. Maskelyne prisiulė Karaliskai Anglijos Draugystei atkartoti tą pastebėjimą. Dėlto jis 1774 m. nuwyko pas gana augsztą kalną Schehallien, netoli Loch Tay (Perthshire), ir ten jisai mēravo palinkimą siulo su szwino paswaru isz abieju pusiu kalno, ir parodė skirtumą tarp pritraukimo wisos žiamės ir tarp pritraukimo kalno. Prieg tam Dr. Hutton, garsus geologas, jieszkojo didumo ir swarumo kalno Schehallien, apžiurėdamas ir mēruodamas ji isz wisu pusiu, ir paswerdamas su atidžia sklypus akmeniui, isz koku kalnas susidėjo. Ir taip buwo rasta, kad kalnas pritraukė pusę tiek stiprei lyginant prie jo dydžio kaip kad žiamė lyginant prie jos didumo; tai parolo, kad medega kalno buwo pusę tiek swari kaip widutiniszkas swarumas medegos žiurnės wisatinai, ir kadagi toji buwo aplink $2\frac{1}{2}$ sykin tiek sunki szmotas aut szmota kaip wanduo, buwo parodyta, kad wisas žiamės skritulya yra aplink penkis sykius swaresnis negu jis butu, jeigu tik susidėtu wisas isz wan lens. Szitas aprokawimas bus gana artus teisybei, nės kemikas Kavendish gawo bewėik tokią pat skaitlinę prie wisai kitokio tardymo, kuri jis darė su dziegorine pakabe. Bet 'Kavendisho tardymą' ozia yra per sunku iszguldinėti. Musu amžiuje Henry James, Edward Sabine ir kiti atkar-tojo tuos pasergėjimus, ir rado juos esant teiseis.

Taip tai astronomija XVIII szimtmečio tutėjo darba su baisei sunkėis

klausimais veikime musu wisatos. Matėme, kad Lagrange iszrodė, jog musu saulės ir planėtu sistėma pati sawę pataiso, taip kad nežiurint i jos nemėruotas atmainas nesiranda atmainingumo esybėje, bet wisakas rieda tobuloje ir wisadinėje aplinkkelėje. Laplace - gi parodė priežasti anu nepaprastu atsitikimu, kurie lyg kad prieszginuotu Newtono istatymui grawitacijos, ir patikrino, kad juos wisus galima iszguldyti tuomi istatymu, tokiu budu papildydamas darbą ano didžio astronomo. Potam Herszelis pareina, ir iszradęs naują planėtą jis tyrinėja debesėtus žwaigždžių rakus, ir nurodo ant galimo susižiedimo naujusaulu, kaip tai dabar darosi tolimuose dangaus kampuose; jis randa, kad ir musu saulė teka per ardmę su greitumu 150.000.000 mylu kas metą, neszdama su sawini musu žiamę ir wisas kitas planėtas; ir kas labiausiai yra swarbu, jis iszrodė veiklybę istatymo grawitacijos tolimame žwaigždžių swiete, kur draugėje laikosi saulės ir rieda wienos aplink kitas. Ir taip, kaip toli musa protas siekia i ardmę, mės randame puikiausią rėdę matomoje wisatoje.

Tiek tai padaryta XVIII szimtmetyje!

T. b.

GROMATA ISZ PASZAULĖS.

Smaukia mus Lietuwoje wisaip kaip: už 100 rublu beduoda 180 margini! negirdėtai žiamai; žiamiaus nekaip per turku wainą Rusijoje wisokia prekionė amžinai nupuolė; jawai pigus: truputi parksto ant wietos gywenanti aludariai, degtindirbiai ir wargszai ant maisto, o tolaus nėks netraukia. Isz to iszeina tas, kad, ikikol girtuoklai ir kiti taszkytojai sawo mantos dar turės isz ko gerti, tie, kurie prisituri no girtuoklawino susigraibys skatiko ant apsimokėjimo mokeszciu, o kaip jau girtuoklai amžinai iszsisikosz, tada pries striugė wisiems žiamininkams ir dubininkams; nugis už neatsiteisimą mokeszciu daugelis turėjo sawo mantą, trobgalus, padarynę, baldus, indus ir kitą krutinamą lobi iszparduoti už nėkus. Skoľose žmonės skęsta; bargas sunkel igyjamas, o szwietas iszlepo; wisa jaunuomenė mėgsta redyties: ne isz sawo ranku, pluszkauti, lengwiai dirbti ir kiekwienas ant sawęs gywenti, perdėtiniu ir senesniuju nepriklausyti, o egtiesi pagal sawo protą, kurs be jokio moksliszko iszlinkstymo, be jokios apszwietos, daro žnogu gywuolu ir sunkiai nuturiamu; isz czia kyła labai daug waidu, netaiku, barniu, atgerbu, pakersztu, dažnai atwedancziu žmones ant nuopuolu ir pragaiszcziu. Ant žiamės lietuwiai artojai duodasi užsimuszti; reta tikruomenė gražiuoju tarp sawęs besusrundyja, daugiausiai aibas dirba, isztinka i pesztynes, ant galo tiesdaraujasi, lyg plikenybė neapninka. Žmonės mets isz meto pleczią-i, o žiamės mažinasi. I kitus amatus lietuwiai neinsimasina; jie tik žino wartyti žiamę su pirmyszcziais itaisiais, szaip nei isz tolo wesigundindami i irankius ir padarynę sztos gadynės, iszssteisindami, jog tokie priemoniai nederę musu kampo žiamei, už tai su laiku isztirsime ant sawęs wisas ekonomiszkas sunkybes, kurios mažu pamažu pradeda waidelotiesi, lyg iwyks. Bė blogo pasaulyje nėra nei gero.

Wyresnybė musu neseniai uždraudė aszwienius (arklus) leisti per rubežiu, ant tu taipgi prekia nukrito; ragnocziai gywuolai už nėkus. Dwarponiai Lietuwos skoľose paskendo ir pasinėre; nebegalėdami iszsismokėti kerta isz papykimo miszklus ir parduoda už nėkus ant gelžkelu, o isz czia žydai weža in

nžrubeži; taip ilgai nelaukus Lietuvoje isznowys wisas gires. o tada mės patys pradėsime gabenti medegą ir malkas isz kitu žiamu. Maskolai dabar tik uždėjo mokesti už iszwežamus medžius i kitą szali no aktainio po 25 kap., o už rąstus truputi brangiaus.

Wienok pas mus newisiems yra blogi metai; taip samdininkai, kaip waikiai taip ir mergės, neweizėdami, kad ukininkai smunka ir parduoda jawus už nėkus, ima geras algas ir daugis isz ju stoji nebe ant wisu metu. Kuningai sziamė laike pas mus yra patys turtintieji; kada jau žiamininkai pradėjo smukti ir plikti, ju weidai blykszi, o pilwai prie nugarkaulo prikepti. musu dwasiszki tėjai čimė kurtiesi, bandtiesi, palaukia swirti žiamyn, i pilwus pokszi, pamokslais mažai benzsiima, waiduose tarp žmoniū palaiko pusę to, kurs dangiaus duoda lobio, o teisybė seniai pas juos mirė.

Kas pridera prie musu mažos politikos, tai Wolteris jau truputi suninksztejo, nės propesoriai nebenori su juomi sweikintiesi, studentai trunk asi no jo szalin, o lietuwiai jo balselo negirdžia. Taip jau matomai po truputi ir kiti wyresninkai suninksztejo, k. a. Kochanowas u keletas wyru augszto padėjimo Petropilėje. Tiktai ministeris widaus grapas Tolstoi nei girdėti nenori, idant taptu lietuwiams kokia nors luosybė duota, taip kad mums dar prisieis palaukti koki meta, kitą, pakol dangiaus turėsime szalininku tarp augsztesniu kartu. Maža manta, mės juk jau prie to pripratę. Tautkus

GROMATA ISZ PANIAMUNES. Lietuwos kuningu begėdystė užlipo ant paties czukuro. Neszneku apie pajautas patrijotizmo juose, tai yra per augszta dėl ju - bet pamk ju abėlnai žmoniszką pusę, baisu pažiureti. Mokinami gawėti, spawėdotiesi, melstiesi, mylėti artimą, jie yra patys weidmainiai, iszdykę ir pagėdę iki pat smageniū. Diewui jie nesza duosningas aukas pawyzydyje nelabai girtiname. Matydami, kad ju karalawimas weikei prilips liepto galą, jie griebėsi žinote užko? Stwėrėsi už principo: Diewas gina cėsoriū, o cėsorius tegul gina Diewą (ir juos žinoma)! Ana bewažinėjant po Kau-no twirtynes 26 kowo dėdei Aleksandro III, Michaił Nikolajewicz, Paniamunės kuningai (t. y. kuningaikszečiai dangaus) pasitiko aną žiamės kuningaikszi su karunomis, warpais, žwakėmis ir isiwedė i bažnycią, kur taikėsi užgiedoti 'Te deum laudamus'. Žiamiszkasis kuningaiksztis akyse didelės minės per newalę suwarytu žmoniū pabucziawo kryžiū ir peti prabaszciaus, idant parodyti wienawimą bažnyczios su wieszpatyste. Kad tuo tarpu isz wirszaus, t. y. no gubernatoriaus, buwo uždrausta, kad nėkas nedrystu paduoti tam kuningaikszečiui skundo, nės antraip jam nasrus kumszciomis užkimszė ir po sudu atiduosę. Be reikało ir tas atsargumas, nes kuningaiksztis nei pats nei jokiu skundu nepriima. laikydamasi to, kad kaip tebėra, taip turi buti geral. Ipacz sziuose laikuose, kada jau trecziū kart taikėsi nusmogti Rusijos neapžabotaji waldona, waldžia jieszko wiaziszkystės ir ponu, tykodama no juju paspieties. Wisu geriausi istatai Aleksandro II atkeicziami po walei. Paskutinese dienos aprubežintas principas atwirumo bylū, palytancziū politikiszkus reikalus; ankszcias nuodugnei ouwo atkeistas instatas uniwersitėtu: isz ju padėre wos ne kazarmas, isztaisė uniwersitėtiszką paliciją ir užkirto azes, per kurias protas negali peržengti sawo sklydyje, o wienok nežiurint ant to l (13) kowo trejatas studentu Petropilės wisuotinės taikėsi, prawažiuojant cėsoriū ant panichydos, nugabalinti ji. Imkie isz uniwersitėtiszko instato pirmą pasi-pynusi straipsni, o suprasi dwasę ju palitikos. Pripažinta wodingu iszguldymą placzius istorijos auropiszkos istatymystės, ipacz naujesniū gadynia, ir minystras wienu brukszlezimū sawo dangiaus pripratusios gal prie kardo ar peilo rankos panaikino tą szaką tiesu mokslo! Pripažino wodingu mokslą politikiszkos ekonomijos, ir jos mokintiesi walė tik isz duotu no uniwersitėtiszkos wyriausybes kningu, anaipiol newartojant kokiū tinkama! Ir jeigu

studentai pradeda ant ekzaminon plācīšis guldyti kokiā dygā teorijā, tai juos
kaipo doriszkai nebrendusius eperleidžia ant augstzesnio kurso. Kad tuomi
arpu priesztarawimo redui isz nēkur nēra, iszimant augszcziaus paminētus
atsitikimus, tiesa garsius, bet wienatinius. Užberta piningais, orderiais ir
sziltomis wietukėmis, karumenės ir urėdininku klasa ikikolei stengiasi užlai-
kyti naudingā ir geistinā jiems *status quo ante*. Galime teisingai tarti su poėtu:
Wot on, russkij mir weš, mir takoi ogromnyj, Wiecznaho zastoja mir tu-
poi i temnyj, Nemoszeči graždanskoj smradnaja bolnica... O reikia
juk žinoti, kad tie gywentojai „smardaus ligonbuczio“ wisu nelemcziausioje
sawo dalyje atsibastė i musu Lietuwā ir baigia ją doriszkai ir medegiszkai
jesti. Darbininkas prie Kauno gintuwės.

SZENANDORIS. 28 d. 7 adynā wakare balandžio mėnesio buvo antru
kartu laikomas susirinkimas kuopos susiwienyjimo lietuwininku, irengtos 5 d.
wasario. Kaip nuduoda, pranaszawimai Juszkos szitai kuopai newisai yra
tinkami: mės dirbame dėl gero Lietuwos, kiek tiktai galime istengti sawosilp-
nomis sylomis, ir waisei musu darbo, tikiame, nenueis ant wėjo. Szitame
susirinkime pristojyo prie susiwienyjimo 19 nauju broļu, nežurint ant to, kad
tā wisā wakarā baisei lijo, kas sutramdė susirinkimą musu broļu. Susirinki-
me likosi iszrinktas kitas sekretorus kuopos, St. Maczinskas, isz priezasties-
atsitolinimo Butkewycziaus isz Szenandorio, ir permaintytas kasėris: J. Szab-
rinskas aprinktas i tą urėdā priēmė piningus susiwienyjimo no Janczaiczio ir
\$ 19.50 surinktus susirinkime 28 d. balandžio. — Atsibuskiame, broļai Szenan-
doriecziai, gana klausyti kolojimus isz wisu szalu ant musu snaudulawimo,
žuokiamė matyti lietuwininkams kitu mėstu, kad ir mės galime padaryti ką
nors gero Lietuwai, drutindami susiwienyjimą užremtā Szenandoryje. Ateinan-
tis susirinkimas kuopos susiwienyjimo bus laikomas 17 d. gegužio, 7 adynā
wakare Freinės saloje. Komitėtas.

PHILADELPHIA. Susiwienyjyo lietuwininkai Philadelphijos pars-
kwietė kuningā Radawycziu isz Baltimorės, geļā lietuwininkā, curiam siun-
cziamė meilingā dėkawonę už atlanķymā lietuwininku Philadelphijos; 28 d.
balandžio atwaziawo i s. Juozapo bažnyciā ir klausė spawėdės tā wakarā ir ant
ryto ryto ir po misziu lietuwiszkā pamokslā pasakė. Tik ką mažai lietuwininku
buwo, nės nei trys deszimtyš; wisi musu prieszininkai, o Paukszczio sėbrai
neėjo i bažnyciā. Tada galime matyti, ko gali gero isz musu broļu tikėtiesi,
kada jugalwas Pauksztis apkwailina. Kn. Radawyczius pagyrė ir susiwienyji-
mā wisu lietuwininku sakydamas, kad lietuwininkai ji jau senei turėjo pasida-
ryti, norėdami susilaukti laimės. Tegul gywuoja wisu lietuwininku susiwi-
enyjimas! M. Walnezius.

SZENANDORIS. Mielī broļai! man rodosi, kad nei wienas neužpyk-
site, jei asz kaipo tikras jusu broļis ketinu priminti apie kožno tikro lietuwi-
o pareigas; kožno lietuwiyo yra pareiga skaityti gerus lietuwiszkus rasztus, o ipacz
L. Balsa, kuris beperstojimo kowoja už lietuwystę ir už wargdieni darbininkā
Amerikoje; bet netik skaityti reikia, bet pareiga yra ir užsimėkėti, ir tai dar
isz augszto. Dau broļu žinau skaitancziu L. Balsa, bet ju pakwitawoniū netū-
rėjau laimės skaityti laikrasztyje. Tiems skaitytojams iszpułtu jau szendien
priminti, jog jau laikas butu atsilyginti isz sawo skolos, nės per ju priezasti
darosi L. Balsui ir jo skaitytojams didelis nuszkriaudimas Gėda butu tokiam
lietuwiui, kuris sawo tėwynės nžtarėjui atsakytn pagelbos menkā sumā dwiejū
\$ ant metu neistengdamas užsimėkėti. Asz meldžiū atsiteisinti kuo weikiansia
dē naudos wisuomenės tuos wisus užkietėjusius skolininkus, kurie iktuolail
buwo pamirszę iszsiplinaioti isz sawo skolū tėwyi ei Lietuwai. Tikėtiesi reikia

jog musu brolai taip-gi turi sielą arba sąžinę, o anoji barszkina nuolatots atsi-teisinti su darbininku tėwynės. Szian wisi prie L. Baiso! Szian wisi prie lie-tuwiszkos bažnyczios Szenandoryje! Szian wisi prie susiwiennyjimo! Wisiems gero welyjantiesz brolis

M. J. Andriukaitis.

SZENANDORIS. Klebonas iszplėsztos gwołtu lietuwininkams bažny-czios Szenandoryje Lenarkewyczius atwelykio nedėldienyje padawė isz sawo mylistos planus ir drauge rokundą sawo parapijonims apie padidinimą lenkams bažnyczios. Tolaus matanti lietuwei žada pakelti protestą priesz galybę smaugėjo lietuwyštės gindami sawo tiesas ir teisingumą, tik tame dalyke butinai reikalauja wienybės ir pritarimo broļu tikruju lietuwiu. Lenarkewyczius gi apiciupi rokunda nurodo mums gana isztenkanti dėl pabudawojimo nemenkos lietuwiszkos bažnyczios, kuri suma \$ 8000 yra paženklinta dėl isztesėjimo ir papuoszimo bažnyczios nuwargusiems lenkams. Nekurie lietuwei pažino jau tycziojinius gnodotino kuningėlo, kuris iszdryso surikti: 'Swetimgencziai isz tolo pamatę augzttus boksztus pasakys: to kosciol polaków!' Mės pasako-me Lenarkewycziui, kad lietuwei trokszta iszgirsti kada žodi skambanti: 'To kosciol litewski!' Lietuwiai aiskiai mato nors newisi, kad su lenkais amžinti nebus galima, tik jei tol, pokol už lietuwiszkus piningus iszkiils augszti boksz-tai ant lietuwininkams užgrėbtos bažnyczios. Broļai lietuwai! szendien jau yra pats laikas rupintiesi apie lietuwiszką bažnyčią Szenandoryje, kur mums dang lengwiaus pareis ji pastatyti neigu nuolatots Lenarkewycziui kiszti po \$ 10 ir tai dar už tą mylistą kęsti prawardziawimus, ir ant gało tapsime wis iszguiti isz lenku bažnyczios. Kas tik lietuwis i darbą! Lietuwiai.

LIETUWA. Szauluose. Kauno rėdyboje, 27 kowo mėsczionis dailidė Zabaraskas budamas girtas užmuszo sergauti sawo tėwą, supykęs už tai, kad tėwas ji barė už girtuoklawimą.

Szauluosna 28 kowe isz sodos Briedikiu. Sntkunu walstijos, atwežė in kat'iku bažnyčią podžiai apkriksztyti gimusi kudiki. Podžiai atlikę kriksztą ir gryždami namon pakelėje sustojo prie wienos karcziamos; jie ten gėrė alu muiszdamu su arėlka. Taip wienas kitą pasiwaiszinę namon sugryžo wėlokai naktyje, o ukininkui Abromaiczui kudikio neparweže. Tėwams klausiant, kur liko waiikas, jie atsakė, kad girti budami pametė. Podžiai ant rytojais drauge su tėwu Szauluose iszsiterawo, kad naktyje kanakoksu žydas, waziuo-damas isz Kurszėnu, rado ant kelo kudiki priegalwyje beblanjanti. Per kar-cziamininkus kudikis pusgywis tapė atgautas, wienok primaitotas neužilgio nimirė. Ar gražus budas musu wiengencziu?

Wienam mėsczioniui Iuczine arti Dunabrko nakczia buwo iszwogta isz swirno wisokie drabuziai, o isz pasziurės iszwesta aszwa [kumelė]. Ant ryto-jaus mėsczionis atėjo i sodžiuką pas pažystamą czigoną, szitam iszpasakojęs tą wagystę ir sakė: ar negali, broļau, man padėti wagis wytiesi? Czigonas atsake: dabar asz netarin laiku! Czigonas mėsczioniui dawė iszsigerti stikleli arėlkos ir užs'kasti; mėsczionis pasidrutinęs nuėjo jieszkoti wagiu. Mėsczionis netoli moje pilaitėje sužinojo, kad jau kas-žin kokiu gauja žmoniū nuwyko pas czi-goną, todėl jis paėmęs ludėjus ir gryžo atgal pas czigoną. Czigono twarte je rado to mėsczionies aszwa, ant kurios czigonas buwo pasirengęs tolaus smukti. Priesz juos czigonas diewojosi, kad jis szitą aszwa pirkto nežinodamas, kad tai wogta. Prasz'okai iszirdę užsidarė czigoną pasziurėna, apkrowė sziaudais ir uždegė pasziurę; taip pasziurė su czigonu sudegė. Taip einasi arklawagiams.

Plumpis.

Nesenei wyresnybė sugawo neszant lietuwiszkas kningas ir rėdas masko-lu uždėjo ant kultininko to wiso, tufo ukininko Okszruta kaiwo, tik 2500 rubļu

koros!! Tai atsitiko Wilkawiszchio pawieytyje.

Isz Seikawo, Suwałku rėd., pranesza, kad neseniai ten mirė mėsčionis Terbaitis 114 metu senas. Senukas nerukė, ir neapkentė saidumynu.

Sziaur- ir pietwakariniamė kraszte skaitlus brawaru degtinės no 1885 6 iszneszė 728. Sziaurwakarinėse rėdybose weikė 443, pietwakarinėse 285 degtindirbtuwės. No kėlu metu tas wisatinis skaitlus mažinasi, labiausiai sziaurwakariniamė kraszte.

Žydai irengė 'Amerikiszka kantora' Weltos mėsčelyje, Telsziu paw., dėl masinimo žiamaičiu kelauti i Ameriką.

Wirbalaus ewangėliszkas pastoras pildydamas sawo pareigas kaipo urėdininkas ciwyliszko stono Wirbalaus ewangėliszko skryczio wartodawo pecezėti su wokiszku paraszu. Dabar Suwałku gubernatorius praneszė ewangėliszakai augsburgiszakai konsistorijai Warszawoje, kad ans pastoras turi wartoti pecezėti su rusiszku paraszu.

Pagal suraszą Maskwos gywentoju 1882 m. lietuwiu Maskwoje yra 225, beje 210 wyru ir 15 moteriu. Padėsin szale ir latwiu skaitlu; ju yra 251, beje 207 wyr. ir 44 mot. 1871 m. lietuwiu Maskwoje buwo daugiaus, o latwiu mažiaus: lietuwiu buwo 374, beje 335 wyr. ir 39 mot., o latwiu 176, beje 154 wyr. ir 22 mot. Pagal tai, kuomi jie užsiima, galme juos paskirstyti szaip: kareiwai ir kitokiose karaliszkoose tarnystėse 96 lietuwei ir 97 latwei. Studentai, mokintiniai ir tokie, ka tikrai negali parodyti sawo amato, 64 liet. ir 21 latw. Tarnai ir darbininkai samdomi ant dienu 18 liet. ir 26 latw. Užsiimanti komiszkais iszdirbimais, ipacz farmaceutai 11 liet. ir 4 latw. Užsiimanti kitokiais darbais: skalbėjai, sodininkai, prekejai 9 liet. ir 24 latw. Užsiimanti iszdirbimais wisoku daigtu isz naugė, medžio, walaknu 11 liet. ir 30 latwiu. Užsiimanti wisais kitais amatais 16 liet. ir 49 latw. Tarp amatininku yra ir ukwedžiai, tokie, kurie patys weda sawo amatą, lietuwiu 12 ir latwiu 14. Isz szitu skaitlu matome, kad latwiai pramoningesni už lietuwius. Kur tik darbas reikalauja daugiaus iszmanymo ir gėbsnumo, ten lietuwiu wis mažiaus. Dugiausiai pasirodo lietuwiu tokiu, ka negali tikrai parodyti sawo amato; tokiu darbas mainosi kaip oras; kartais turi buti ir be darbo; gywenimas tokiu yra žinoma sunkiausias

Petrapiļėje, kaip paduoda Žiemkentis No 3 Auszros 1884 m. buwė 1869 m. isz wisu 470 lietuwiu; tarp ju žinoma daugiausiai kareiwu — 186, o pagal kilti, tai walsczioniu ir bajoru. Taipgi labai daug buwė iszsitarnawusiu kareiwu su pacziomis, 75 wyr. ir 20 mot. 1881 m. lietuwiu buwo 784. Bet kaip sako Žiemkentis, skaitlyje 1869 m. nėra walsczioniu, kuriu buwo atwažiawę isz Kauno rėd. 381 ir Wilniaus 300. Bet tarp ju man rodosi buwo daugelis ir nelietuwiu, ipacz isz Wilniaus rėd. Skaitlyje 1881 m., sako Žiemkentis, nėra kareiwu ir darbininku, kuriu, sako, jau ketwirti metai atwyksta po tris ar keturis szimtus, taip kad jis skaito lietuwiu Petropilėje i pusantro tukstanczio.

Isz tu padėtu skaitlu Maskwos ir Petrapilės lietuwiu matyti, kad Maskwoje lietuwiui mažinasi, o Peterburge dauginasi, tikrai tai dėlto, kad i Maskwą newažiuoja darbininkai ir man rodosi Maskwoje greicziaus maskolinasi kipti yra su lenkus. Lenku Maskwoje yra i 20.000, o nemoka su wisu lenkiszku 16000. Kadagi Petropilėje kasmet lietuwiui dauginasi ir kad daugiausiai atwyksta prastu darbininku, wargiai sziek tiek mokancziu swetimą kalbą, dėlto apszwestesniems ju brolams prigulėtu pasirupinti, kad jie galėtu ganėdinti sawo dwasiszkiems reikalawimams. Peterburge yra keletas geru lietuwiu klėriku akademioje.

A. isz Bugnu.

16

gėr.
gin
Ko:

par
gia
turi
kur
szu
Nar

1:
par
mės
yra
ir s
riu.
Reil
ir i

Dra
prel
kitu
abre
maž
Darl
Užsi
lawę

HOTELIS LENKISZKAS

Leono Alberto *KRYGIERIO*

16 *Livington st.* *NEW YORK.*

Krantu wė wyno, alaus ir kitokiu gėrimu, podraug Restauracija, ir sueiginė wieta Lietuwiszku draugyscziu. Kožną subatą szwėžios deszros ir kopustai.

O'NEILL BROS

parduoda naminius daigtus, ir tai pigiausei wisame walscziuje. Taipgi turime sąkrową skrynucziu ir grabu, kuriuos mės pigiaus padarome ir ant szmokeszcio duodame.

Namuose Shanks *O'NEILL BROS.*

Main st. Shenandoah Pa.

LENKISZKA APTEKA,

138½ *Division st.* *NEW YORK.*

parduoda wisokias gydykles szitos žiamės ir isz swetur. Ligoniams duodama yra patarmė. Specijalistas paslaptose ir syfiliszkose ligose dėl wyru ir moteriu. Susisznekama ir lietuwiszkai. Reikalaujantiems siuncziu gydykles ir i farmas.

Dr. K. Smakowski.

KRAUCZISZKAS KROMAS.

Drapanas dėl draugyscziu galima gauti; prekia 12 procentu pigiaus ne kad pas kitus tame mēste. Kas mėnesis pareina abrozai naujos mados, taip kad didis ir mažas gali naujausią madą pasirinkti. Darbas yra dailausias ir be jokiu klaidu. Užsipraszau draugus ir pažystamus pasawę.

S. Main st. Shenandoah Pa.

Andrius GRYNEWYCZIUS.

A. ANAS WYSZNIAUCKAS,

žinomas gerai lietuwiams Amerikoje. Gywena po *No 91 Delancey st., New York* dabar atidarė *AGENTURA*, tai yre parduoda szifkortes, iszmaino piningus, arduoda tikietus ant geležinkelu ir tt. už pigiausiają prekią.

T. V. JARVIS CHRISTOPHERS,

adwokatatas [counsellor at law]

NOTARY PUBLIC

5 & 7 *Murray st., New York,*

Grinczia 34 35 & 36. 10 ryt. iki 6 wak.

Gywenu: 146 Madison st., New York,

iki adynai 9.30 rytą ir no 6 iki 7.30 wak.

Kuingos ant pardavimo.

- REDYSTEJE Liet. BALSŲ, 197 Orchard st. New York.
Auszros Kalendorius ant 1885 ir 1886 m. po 25 centus.
Tėwynainiu giesmė Wyturio 15 centu.
Oszkabalų dainos 25 centu.
Lietuwiszkas sziupinis 15 centu.
Drazdausko swėtiszkos ir szwentos giesmės 15 centu.
Miglówaros dainos 25 centai.
Nėrio pamokslai apie gaspadorystę 25 centai.
Auszra 1883-85 m. po pusantrą dorėlo, o 1886 m. už 4 num. 80 c.
Žirgas ir waikas Jono Basanawycziaus 25 centai.
Witoloranda Kraszewskio, dwiejose kningose, 75 centai.
Užduotynas, norintiems pasimokinti rokundu, 40 centu.
ABECELA ir taip mokintuwė dėl waiku, isz kurios yra galima isz-
mokti skaityti, raszyti, suprasti gamtos atsitikimus ir iszsimokinti wisus po-
terius. 30 centu.
Keli žodžiai apie auginimą. 25 centai.
Iszganymas wargdienio, 18 centu.
Musu žydai ir kaip no anu turime gintiesi, 25 centai.
Politikiszka tragėdijs PATKULIS 25 centai.
Spaudoje yra: Pamokslai iszminties ir teisybės, kuningo Tatarės.
Litwini i Polacy, Jono Szlupo.
Likimas žmogaus ant žiamės.
Rengiama: Istorija Lietuwos ir Łatwijos.

A. OWENS,

No 18 ir 20 S. Main st. Shenandoah Pa
Krautuwė miltu, mėsos, szieno.
taip-gi ir kitokiu daigtu tinkancziu
prie namu ir stało. Taip-gi didelė
wirtynė pigiu materiju dėl drapanu.
Teisinga woga ir pigiausia wieta dėl
lietuwinku. Eikit ir persikanokite!

A. OWENS.

THOMAS SLATTERY

CZEBATU ir CZEWEKYKU KROMAS
pigiausias mēste. Dėl sulopymo pri-
imu pagal reikalą,
namuose Beddels Brick,
W. Centre st. Shenandoah Pa.

P. BARTIKOWSKY,

252 & 254 East Market Street,
Wilkes - Barre Pa.

Aukso ir sidabro taworai, Amerikiszki
ir swetimu žiamiu dziegorėlei, drapa-
nos, skrybėlės, kepurės, czebatai ir
czewerykai, walgymai randasi mano
krome. Ateikite ir neapsigausste wiską
pirkdami pas manę!

P. BARTIKOWSKY.